

Jolanta E. Kowalska
Uniwersytet Łódzki
ORCID 0000-0002-2708-2873
jolanta.kowalska@now.uni.lodz.pl
<https://doi.org/10.21852/salos.60>

Między ideą a rzeczywistością. Społeczny odbiór wartości olimpijskich w Polsce

Wprowadzenie

Olimpizm, rozumiany jako filozofia życia oparta na harmonii ciała, ducha i umysłu, stanowi nie tylko fundament nowożytnego ruchu olimpijskiego, ale również istotny komponent edukacji opartej na wartościach. W myśl koncepcji Pierre'a de Coubertina sport nie miał być celem samym w sobie, lecz środkiem do kształtowania silnych, moralnych i odpornych jednostek, zdolnych do szlachetnej rywalizacji oraz współdziałania w imię pokoju i równości. Zamierzeniem tego opracowania nie jest zatem analiza sportu wyłącznie w kontekście realizacji celów zdrowotnych czy wyników sportowych, lecz ukazanie społecznego odbioru sportu olimpijskiego.

Na początku niniejszego wprowadzenia warto za Stefanem Wołoszynem¹ postawić pytanie: *Czy współczesny sport olimpijski może stanowić odpowiedzialną, humanistyczną siłę oddziaływania społecznego?* Odpowiadając na tak postawione pytanie, warto wskazać możliwość wykorzystania podstawowych wartości sportu jako narzędzia w kształtowaniu deficytowych, a obecnie szczególnie pożądanых postaw moralnych – zarówno w kontekście samego sportu jako zjawiska społecznego, jak i w odniesieniu do szerszych aspektów życia społecznego i indywidualnego. Społeczne i wychowawcze funkcje sportu mogą być traktowane jako uniwersalne źródło wartości we wszystkich środowiskach edukacyjnych. Sport, jako jeden z elementów procesu kształtowania osobowości człowieka, sprzyja budowaniu pozytywnych relacji interpersonalnych, a także pracy nad sobą. Uczestnictwo w sporcie wspiera rozwój samodeterminacji, akceptacji reguł oraz przyswajania społecznie pożądanых norm i postaw².

¹ S. Wołoszyn, *Ratujmy humanistyczne wartości sportu*, w: *Czysta gra. Fair play*, red. K. Hądzelek, M. Rejś, H. Zdebska-Biziewska, R. Żukowski, PKOl, Warszawa 2014, s. 119.

² Z. Żukowska, *Edukacja olimpijska w Polsce i wybranych krajach*, w: *Czysta gra. Fair play*, s. 175.

W tym kontekście szczególnie istotne miejsce zajmuje zasada fair play, będąca jednym z głównych narzędzi socjalizacyjnych. Jak podkreśla Wojciech Lipoński, możliwość zrozumienia ideałów etycznych w sporcie poprzez zapewnienie odpowiedniego nauczania o fair play jest w procesie kształcenia niezwykle istotna³ dla uniknięcia sytuacji, w której sportowcy i olimpijczycy nie są zaznajomieni z ideą olimpizmu⁴, gdyż – jak zauważa Zofia Żukowska – fair play to nie tylko gra zgodna z przepisami, ale również przestrzeganie zasad wywodzących się z tradycji, moralności i sumienia – „kodeks ten nigdzie nie jest zapisany i do końca nie jest określony, stanowi częśćkę moralnej strony osobowości”⁵.

Marcin Czechowski i Anna Dąbrowska⁶ wyróżniają trzy wymiary zasady fair play: formalny, humanitarny i humanistyczny:

1. Wymiar formalny obejmuje przestrzeganie obowiązujących zasad i regulaminów. Sportowiec, który osiąga sukces dzięki złamaniu zasad, powinien przyznać się do nieuczciwości.
2. Wymiar humanitarny związany jest z poszanowaniem takich wartości jak przyjaźń i godność, a także z gotowością do rezygnacji z nieuczciwej przewagi.
3. Wymiar humanistyczny traktuje przeciwnika jako wartość nadrzędną, uwzględniając konieczność niesienia pomocy i rezygnacji z sukcesu w imię ratowania zdrowia lub życia drugiego człowieka.

Zatem fair play może być fundamentem kształtowania kompetencji społecznych i życiowych.

W kontekście rozważań nad społecznym i wychowawczym potencjałem sportu nie sposób pominąć uniwersalnych wartości olimpijskich, które stanowią etyczny fundament nowoczesnego ruchu olimpijskiego. Wśród najważniejszych z nich wymienia się: szacunek, doskonałość i przyjaźń⁷. Te trzy wartości nierozzerwalnie wiążą sport z wychowaniem zgodnie z ideą barona Pierre'a de Coubertina, twórcy nowożytnego olimpizmu, który podkreślał, że sport powinien jednoczyć, a nie dzielić, wychowywać do pokoju, a nie wyłącznie do zwycięstwa. Współczesny sport, osadzony w tej aksjologii, może być nie tylko narzędziem promocji zdrowia, ale również ważnym środkiem kształtowania dojrzałych postaw społecznych i obywatelskich⁸ i posiada

³ W. Lipoński, *The truth of sport*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2016, s. 94.

⁴ A. Pawłucki, *Pedagogia olimpijska. Homo physicus*, Impuls, Kraków 2022, s. 229.

⁵ Z. Żukowska, *Fair play w europejskiej kulturze i edukacji*, w: *Fair play w europejskiej kulturze i edukacji*, red. Z. Żukowska, R. Żukowski, Estrella, Warszawa 2004, s. 22.

⁶ M. Czechowski, A. Dąbrowska, *Fair Play w sporcie i życiu młodzieży. Warsztaty dydaktyczne dla nauczycieli i młodzieży szkolnej*, Estrella, Warszawa 2011, s. 23-26.

⁷ International Olympic Committee, *Olympic values and education*. Retrieved from <https://olympics.com/ioc/olympic-values> (dostęp: 10.07.2025).

⁸ J.E. Kowalska, *Znaczenie edukacyjne projektu „Jestem fair” oparte go na idei neoolimpizmu*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2020.

– za Marianem Nowakiem⁹ – istotny potencjał edukacyjny, w czasach nowożytnych stał się kluczowym czynnikiem napędzającym rozwój wielkiego ruchu olimpijskiego oraz licznych inicjatyw o zasięgu globalnym, kontynentalnym, narodowym i regionalnym, określanym mianem olimpizmu.

W tym kontekście zasadne wydaje się nawiązanie do pierwotnych idei sportu, przywracających mu wymiar humanistyczny, zgodnie z którym – jak przekonuje Stefan Wołoszyn – człowiek podejmuje trud realizacji wartości prawdy, dobra i piękna w życiu osobistym i społecznym¹⁰. Może temu służyć starogrecki ideał kalokagathii, łączący piękno ciała z doskonałością ducha. Jak podkreśla Józef Lipiec, człowiek doskonały to taki, który jednoczy w sobie prawdę (wartości intelektualne), dobro (wartości moralne), urodę (estetykę) oraz sprawność i zdrowie (walory fizyczne)¹¹.

1. Metodologia badań

Badanie przeprowadzono na próbie losowo-kwotowej 816 respondentów w wieku 15-75 lat, reprezentatywnej dla populacji Polski, w październiku 2024 roku, po zakończeniu XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich w Paryżu¹². Jego celem było określenie, które aspekty idei olimpijskich cieszą się największym uznaniem społecznym, a które budzą wątpliwości lub krytykę. Szczególną uwagę poświęcono temu, jak respondenci oceniają współczesne znaczenie i funkcje społeczne igrzysk, tj.: edukacyjne, wspólnotowe, symboliczne, ekonomiczne oraz moralne.

W niniejszym artykule przedstawiono wyniki obejmujące analizę średnich ocen na pięciopunktowej skali Likerta (1 – zdecydowanie się nie zgadzam; 5 – zdecydowanie się zgadzam) 22 stwierdzeń dotyczących igrzysk, zebranych od ogólnopolskiej próby dorosłych respondentów. Analiza miała charakter eksploracyjny i porównawczy ogólnych wzorców postrzegania idei olimpijskich w Polsce.

W pracy sformułowano następujące pytania badawcze:

1. Jakie wartości i funkcje społeczne przypisywane igrzyskom olimpijskim budzą największe poparcie wśród dorosłych Polaków?
2. Które aspekty współczesnych igrzysk są oceniane najbardziej krytycznie przez ogół respondentów?

⁹ M. Nowak, *Olimpizm jako dobro obiektywne czy rzeczywistość wartościowana?*, w: *Wartości olimpizmu w edukacji szkolnej i akademickiej*, red. M. Nowak, A. Pawłucki, Salos, Warszawa 2024, s. 17.

¹⁰ S. Wołoszyn, *Pedagogiczne wędrówki przez wieki i zagadnienia. Studia i szkice*, oprac. Z. Żukowska, Adam Marszałek, Warszawa 1998, s. 227.

¹¹ J. Lipiec, *Między Olimpią a Colosseum (w poszukiwaniu ideału wszechstronności)*, „Sport Wyczynowy” 1994, nr 7-8, s. 10-17.

¹² Badanie CAWI na panelu online firmy Opinia24, przeprowadzone na zlecenie firmy Softarchitect i udostępnione w ramach umowy o partnerstwie z Wydziałem Nauk o Wychowaniu UŁ.

3. Czy różnice pomiędzy ocenami poszczególnych stwierdzeń są istotne statystycznie?

Sformułowano również jedną hipotezę badawczą:

H1: Wśród dorosłych Polaków najwyżżej oceniane są emocjonalne i tożsamościowe aspekty igrzysk, podczas gdy najniższe oceny dotyczą zjawisk podważających autentyczność i uczciwość rywalizacji, takich jak doping, presja psychiczna i nierówność sportowa.

Każdy respondent ocenił wszystkie stwierdzenia, co umożliwiło zastosowanie testów dla prób zależnych. Dla każdej wybranej pary stwierdzeń obliczono różnicę średnich ocen, następnie zastosowano test t-Studenta dla prób zależnych (Paired-Samples T Test) w celu sprawdzenia tego, czy różnice są statystycznie istotne. Próg istotności ustalono na $p < 0,05$.

2. Wyniki badań

Podjmując próbę odpowiedzi na postawione pytania badawcze, analizie poddano ocenę na pięciostopniowej skali Likerta (od „Zdecydowanie się nie zgadzam” do „Zdecydowanie się zgadzam”) 22 stwierdzeń. Na potrzeby analizy pogrupowano je w 6 obszarów tematycznych:

- I. Wpływ edukacyjno-wychowawczy i społeczny
 1. Idee olimpijskie ma pozytywny wpływ na rozwój sportu w Polsce.
 2. Igrzyska inspirują dzieci i młodzież do uprawiania sportu.
 3. Igrzyska promują zdrowy styl życia.
 4. Igrzyska promują globalną współpracę i pokój.
 5. Igrzyska kształtują ciało i psychikę zawodników.
- II. Sprzeczne efekty społeczne
 1. Igrzyska zachęcają do siedzenia przed telewizorem z niezdrowymi przekąskami.
 2. Sportowcy z bogatszych krajów mają przewagę – wzmacnianie nierówności.
 3. Igrzyska wzmacniają konflikty między krajami.
 4. Presja na wygraną niszczy zdrowie i psychikę zawodników.
 5. Doping niszczy emocje związane z uczciwą rywalizacją.
- III. Wartości równościowe i polityczne
 1. Igrzyska promują równość społeczną.
 2. Igrzyska promują równość i tolerancję.
 3. Mogą rozwiązywać problemy społeczne i polityczne.
- IV. Wymiar ekonomiczno-infrastrukturalny
 1. Igrzyska to inwestycje przynoszące korzyści lokalnym społecznościom.
 2. Obiekty sportowe są potem niepotrzebne – obciążenie dla podatników.
 3. Przyciągają turystów i dają korzyści finansowe.

4. Organizacja igrzysk to raczej koszty niż zysk.
5. Pieniądze lepiej przeznaczyć na zdrowie i edukację.
- V. Tożsamość, wspólnota i dumna narodowa
 1. Igrzyska budują dumę narodową.
 2. Dają poczucie wspólnoty mimo podziałów.
- VI. Autentyczność vs. komercjalizacja
 1. Igrzyska pokazują komercjalizację sportu.
 2. Igrzyska promują autentyczną pasję sportowców.

W tabeli 1 przedstawiono na skali Likerta społeczną ocenę przez Polki i Polaków (ogólną średnią) wybranych 22 aspektów igrzysk olimpijskich.

Tabela 1. Społeczna ocena wybranych aspektów igrzysk olimpijskich – średnie oceny na skali Likerta (1-5).

Lp.	Stwierdzenie	Średnia ogólna
01.	Igrzyska budują poczucie dumy narodowej poprzez sukcesy reprezentacji kraju	4,05
02.	Igrzyska przyciągają turystów z całego świata, co przekłada się na korzyści finansowe dla organizatora	4,02
03.	Igrzyska inspirują dzieci i młodzież do uprawiania sportu	3,85
04.	Igrzyska dają Polakom poczucie wspólnoty, nawet mimo codziennych podziałów	3,73
05.	Igrzyska promują idee równości i tolerancji	3,71
06.	Igrzyska promują zdrowy styl życia	3,67
07.	Sport kształtuje ciało i psychikę zawodników	3,65
08.	Idee olimpijskie mają pozytywny wpływ na rozwój sportu w Polsce	3,64
09.	Igrzyska promują globalną współpracę i pokój	3,63
10.	Inwestycje w infrastrukturę sportową przynoszą korzyści lokalnym społecznościom	3,61
11.	Igrzyska promują autentyczną pasję sportowców	3,59
12.	Doping niszczy emocje, bo nie wiadomo, czy wyniki są uczciwe	3,55
13.	Igrzyska promują równość społeczną	3,54
14.	Komercjalizacja – zysk sponsorów ważniejszy niż pasja	3,48
15.	Presja niszczy zdrowie i psychikę zawodników	3,47
16.	Lepiej przeznaczyć pieniądze na zdrowie i edukację	3,42
17.	Organizacja igrzysk to raczej koszty niż zysk	3,36
18.	Sportowcy z bogatszych krajów mają przewagę (nierówności)	3,35
19.	Obiekty sportowe po igrzyskach są niepotrzebne i obciążają podatników	3,33
20.	Igrzyska mogą rozwiązywać problemy społeczne i polityczne	3,24
21.	Igrzyska raczej zachęcają do siedzenia przed TV z przekąskami niż do aktywności	3,13
22.	Igrzyska wzmacniają konflikty między krajami	2,78

Źródło: opracowanie własne.

Najwyżej oceniane wartości to: dumna narodowa, turystyka i inspirowanie młodych. Najniżej oceniane stwierdzenia to: konflikty, brak aktywizacji fizycznej i wątpliwości co do wpływu politycznego. Widać zróżnicowanie postrzegania igrzysk – od idealistycznych wartości po krytykę ich kosztów i skutków społecznych.

Biorąc pod uwagę zestawienie średnich ogólnych ocen (dla całej próby respondentów) w podziale na grupy tematyczne stwierdzeń (tabela 2), można wskazać, iż najsilniej identyfikowane wartości wśród Polaków to duma narodowa i wspólnota (igrzyska jako czynnik jednoczący społeczeństwo). Następnie wskazano na obszar edukacyjno-wychowawczy wpływu igrzysk (motywacja do sportu, zdrowie, globalna współpraca).

Tabela 2. Średnie oceny zagregowane dla grup tematycznych (skala Likerta 1-5).

Grupa tematyczna	Średnia ocena
Tożsamość, wspólnota i duma narodowa	3,89
Wpływ edukacyjno-wychowawczy i społeczny	3,69
Wymiar ekonomiczno-infrastrukturalny	3,55
Autentyczność vs. komercjalizacja	3,54
Wartości równościowe i polityczne	3,50
Sprzeczne efekty społeczne	3,25

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast oceny średnie, ale stabilne, przyznano w grupach: ekonomia i infrastruktura – dostrzegane są zarówno korzyści, jak i koszty, oraz autentyczność vs. komercjalizacja – społeczeństwo pozostaje podzielone, podczas gdy najniższe noty (3,50) mają stwierdzenia z grupy: równość i polityka – respondenci są bardziej sceptyczni, czy igrzyska rzeczywiście rozwiązują problemy społeczne lub promują równość, oraz sprzeczne efekty społeczne (3,25).

Podsumowując analizę testów istotności statystycznej między ocenami wybranych stwierdzeń, można wskazać na wyniki istotne statystycznie w pięciu przypadkach: respondenci znacznie częściej zgadzają się, że igrzyska bardziej budują dumę narodową niż promują zdrowy styl życia, duma narodowa ma znacznie wyższe poparcie niż krytyczne stwierdzenie o komercjalizacji, igrzyska są silniej kojarzone z poczuciem wspólnoty niż z wartościami społecznymi/równościowymi, igrzyska są częściej postrzegane jako promujące zdrowie niż jako źródło presji. Najsilniejszy kontrast – respondenci zdecydowanie zgadzają się, że igrzyska promują pokój, a odrzucają tezę o ich konfliktogennym charakterze.

3. Wnioski

Na podstawie przedstawionych wyników badań własnych można wskazać, iż u badanych Polaków wysokie zaufanie społeczne budzą stwierdzenia związane z tożsamością narodową i wspólnotą, wyraźnie odróżniane są treści pozytywne (współpraca, zdrowie, inspiracja) od krytycznych (presja, konflikty, komercjalizacja). Wśród respondentów świadomość problemów istnieje, ale dominują pozytywne skojarzenia z wartościami uniwersalnymi i symbolicznymi igrzysk.

Zatem Polacy znacząco częściej zgadzają się z pozytywnymi, tożsamościowymi i wspólnotowymi aspektami igrzysk niż z krytycznymi stwierdzeniami dotyczącymi presji, komercjalizacji czy konfliktów. Analiza różnic między stwierdzeniami pozwala na lepsze zrozumienie hierarchii wartości społecznych przypisywanych idei olimpijskiej.

Na zakończenie warto powrócić do pytania postawionego na początku: *Czy współczesny sport może stanowić odpowiedzialną, globalną, humanistyczną siłę oddziaływania społecznego?* Sport rzeczywiście ma potencjał, by pełnić taką funkcję, jednak nie można zapominać, że funkcjonuje on w świecie naznaczonym problemami i wyzwaniami współczesności. Mimo to, poprzez promowanie uniwersalnych wartości, sport może skutecznie wspierać proces wychowania i kształcenia, a także pomagać w przeciwdziałaniu negatywnym skutkom globalnych kryzysów.

W perspektywie międzynarodowej wartości sportu olimpijskiego są nie tylko deklarowane, ale także systematycznie rozwijane i promowane przez organizacje, takie jak: Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKOl), UNESCO czy UNICEF. W ich dokumentach i inicjatywach podkreśla się, że sport olimpijski odgrywa kluczową rolę w promocji pokoju, tolerancji, dialogu międzykulturowego i równości społecznej¹³.

Bibliografia

- Czechowski M., Dąbrowska A., *Fair Play w sporcie i życiu młodzieży. Warsztaty dydaktyczne dla nauczycieli i młodzieży szkolnej*, Estrella, Warszawa 2011.
- International Olympic Committee, <https://www.olympics.com/ioc/documents/olympic-movement/vision-of-the-olympic-movement> (dostęp: 10.07.2025).
- International Olympic Committee, *Olympic values and education*. Retrieved from <https://olympics.com/ioc/olympic-values> (dostęp: 10.07.2025).
- Kowalska J.E., *Znaczenie edukacyjne projektu „Jestem fair” opartego na idei neoolimpizmu*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2020.
- Lipiec J., *Między Olimpią a Colosseum (w poszukiwaniu ideału wszechstronności)*, „Sport Wyczynowy” 1994, nr 7-8, s. 10-17.
- Lipoński W., *The truth of sport*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2016.
- Nowak M., *Olimpizm jako dobro obiektywne czy rzeczywistość wartościowana?*, w: *Wartości olimpizmu w edukacji szkolnej i akademickiej*, red. M. Nowak, A. Pawłucki, Salos, Warszawa 2024, s. 17-32.
- Pawłucki A., *Pedagogia olimpijska. Homo physicus*, Impuls, Kraków 2022.
- Wołoszyn S., *Pedagogiczne wędrówki przez wieki i zagadnienia. Studia i szkice*, oprac. Z. Żukowska, Adam Marszałek, Warszawa 1998.

¹³ International Olympic Committee, <https://www.olympics.com/ioc/documents/olympic-movement/vision-of-the-olympic-movement> (dostęp: 10.07.2025).

- Wołoszyn S., *Ratujmy humanistyczne wartości sportu*, w: *Czysta gra. Fair play*, red. K. Hądzerek, M. Rejf, H. Zdebska-Biziewska, R. Żukowski, PKOl, Warszawa 2014, s. 117-121.
- Żukowska Z., *Edukacja olimpijska w Polsce i wybranych krajach*, w: red. K. Hądzerek, M. Rejf, H. Zdebska-Biziewska, R. Żukowski, PKOl, Warszawa 2014, s. 173-181.
- Żukowska Z., *Fair play w europejskiej kulturze i edukacji*, w: *Fair play w europejskiej kulturze i edukacji*, red. Z. Żukowska, R. Żukowski, Estrella, Warszawa 2004, s. 18-23.

Streszczenie

W artykule przedstawiono społeczne i wychowawcze znaczenie współczesnego sportu olimpijskiego w kontekście idei olimpizmu, rozumianego jako filozofia życia promująca harmonię ciała, ducha i umysłu. Zgodnie z koncepcją Pierre'a de Coubertina sport ma służyć nie tylko osiągnięciu wyników, lecz przede wszystkim wychowaniu moralnemu i społecznemu. Szczególną rolę odgrywają wartości, takie jak fair play, szacunek, doskonałość i przyjaźń, które mogą wspierać rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich. Analizę oparto na badaniu przeprowadzonym w październiku 2024 roku na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie 816 dorosłych Polaków. Respondenci oceniali 22 stwierdzenia na pięciostopniowej skali Likerta (1–5), co pozwoliło określić, które aspekty igrzysk olimpijskich są najbardziej, a które najmniej cenione. Wyniki wskazują, że Polacy najsilniej utożsamiają igrzyska z wartościami tożsamościowymi i wspólnotowymi, a najsłabiej z wymiarem politycznym i społecznym równości. Umiarkowane oceny uzyskały kwestie ekonomiczne oraz problemy autentyczności, takie jak doping czy komercjalizacja. We wnioskach podkreślono, że sport olimpijski posiada istotny potencjał jako humanistyczna siła oddziaływania społecznego, mimo istniejących wyzwań związanych z nierównościami, presją i komercjalizacją. Wartości olimpijskie nadal odgrywają ważną rolę w promocji pokoju, współpracy i wychowania – zarówno w Polsce, jak i na świecie.

Słowa kluczowe: wartości olimpijskie, percepcja społeczna, sport i edukacja

Between Idea and Reality: The Social Perception of Olympic Values in Poland

Abstract

The article examines the social and educational significance of contemporary Olympic sports within the context of Olympism, which is understood as a philosophy of life that promotes harmony among body, spirit, and mind. According to the concept developed by Pierre de Coubertin, sport should serve not only the pursuit of results but, above all, moral and social education. Emphasis is placed on values, such as fair play, respect, excellence, and friendship, which can support the development of social and civic competencies. The analysis is based on a nationwide survey conducted in October 2024 among a representative sample of 816 adult Poles, aimed at examining public perceptions of the Olympic Games. Respondents evaluated 22 statements using a five-point Likert scale (1–5),

allowing for the identification of the most and least valued aspects. The results indicate that Poles most strongly associate the Olympic Games with identity-related and community values, and least with political dimensions and the notion of social equality. Moderate evaluations were given to economic aspects and issues of authenticity, including doping and commercialisation. The conclusions highlight that Olympic sport holds significant potential as a humanistic force of social influence, despite persistent challenges such as inequality, pressure, and commercialisation. Olympic values continue to play an essential role in promoting peace, cooperation, and education – both in Poland and worldwide.

Keywords: Olympic values, social perception, sport and education